

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Житомирський державний університет ім. І. Я. Франка**

Кафедра зоології

**«Орнітонаселення лісового масиву околиць
с. Кропивня та смт Нова Борова
Володарсько-Волинського району»**

**Магістерська робота
студентки 62 групи
природничого факультету
денного відділення
освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»
напряму підготовки «Біологія»
Калінко Юлії Юріївни**

**Науковий керівник:
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології
Власенко Руслана Петрівна**

Житомир – 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I	
Огляд літератури.....	7
1.1.Орнітологічні дослідження на Житомирщині.....	7
1.2.Практичне значення птахів у житті лісу.....	10
1.3.Особливості пристосувань птахів до життя у лісі.....	11
РОЗДІЛ II	
Матеріали і методи досліджень.....	14
РОЗДІЛ III	
Загальна характеристика районів дослідження.....	18
РОЗДІЛ IV	
Орнітонаселення лісу.....	22
4.1. Видовий склад птахів лісового масиву околиць смт Нова Борова.....	22
4.2. Видовий склад птахів лісового масиву околиць села Кропивня.....	33
4.3. Розподіл птахів за рядами.....	44
4.4. Осілі, перелітні й кочові птахи досліджуваних територій.....	46
4.5. Видовий склад зимового і літнього орнітонаселення досліджуваних територій.....	52
4.6. Характеристика видів птахів досліджуваних територій.....	59
РОЗДІЛ V	
Екологічні групи птахів за місцем гніздування, їх видова характеристика.....	112
5.1. Птахи, що гніздяться на деревах.....	112
5.2. Птахи дуплогніздники.....	121
5.3.Птахи, що гніздяться на землі.....	130
5.4. Гніздовий паразитизм.....	136
5.5. Розподіл птахів за місцем гніздування.....	137

РОЗДІЛ VI**Вплив автотранспорту на видову різноманітність птахів.....139****РОЗДІЛ VII****Використання матеріалів магістерської роботи при викладанні біології в загальноосвітній школі та закладах нового типу.....141****ВИСНОВКИ.....154****Список використаної літератури.....156****Додаток.....160**

ВИСНОВКИ

На основі аналізу даних про населення лісових птахів на території лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району зібраних у 2011 – 2012рр., можна зробити такі висновки:

1. Встановлено видовий склад птахів лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району. Орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня представлене 47 видами лісових птахів, що належать до 11 рядів та до 25 родин відповідно. На території лісу околиць смт Нова Борова обліковано 41 вид лісових птахів, які належать до 9 рядів і до 21 родини відповідно.

Серед орнітофауни лісового масиву околиць смт Нова Борова переважають представники ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*), який представлений 26 видами (65%); видовий склад птахів лісу околиць с. Кропивня також представлений переважно представниками ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*) – 27 видів (58%).

2. З'ясовано домінуючі і субдомінуючі види птахів досліджуваних територій. На території лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова домінуючим видом є Синиця велика *Parus major*, субдомінуючим – Горобець польовий *Passer montanus*.

3. Встановлений розподіл птахів за рядами. Видовий склад птахів лісу околиць с. Кропивня представлений переважно представниками ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*) – 27 видів (58%).

Серед орнітофауни лісового масиву околиць смт Нова Борова також переважають представники ряду Горобцеподібні (*Paseriformes*), який представлений 26 видами (65%);

4. Встановлено склад зимового і літнього орнітонаселення досліджуваних територій. Зимове орнітонаселення лісового масиву околиць смт Нова Борова складається з 12 видів птахів. Зимове орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня складається з 20 видів птахів.

Літнє орнітонаселення лісового масиву околиць смт Нова Борова складається з 39 видів птахів. Літнє орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня налічує 40 видів птахів;

5. Встановлені та досліджені екологічні групи птахів. Серед орнітофауни лісу околиць села Кропивня переважають перелітні птахи, їх 22 види, наступні за чисельністю йдуть частково осілі частково кочові птахи – 13 видів, осілих 5 видів, кочових – 4 і 3 види – птахи частково перелітні, частково осілі і кочові.

Видовий склад птахів лісового масиву околиць смт Нова Борова представлений переважно перелітними птахами – 21 вид, частково осілих частково кочових нараховується 12 видів, 3 види осілих, 2 – частково перелітні частково осілі і кочові і 3 види кочових птахів.

6. Досліджено вплив інтенсивності руху транспорту на видову різноманітність птахів. Видовий склад птахів лісового масиву околиць села Кропивня є більшим ніж видовий склад лісових птахів околиць смт Нова Борова. Причиною цього може бути пролягання поблизу лісового масиву околиць смт Нова Борова автодороги з доволі інтенсивним рухом транспорту. Ліс околиць с. Кропивня має багатший видовий склад, так як інтенсивність руху транспорту на автодорозі, що проходить поблизу досліджуваної території є незначною.

7. Вивчені особливості біології гніздування лісових птахів на досліджуваних територіях. Орнітофауна лісового масиву смт Нова Борова складається здебільшого з птахів кронників – 39% (16 видів) і дуплогніздників – 39% (16 видів), наземногніздні птахи представлені 20 % (8 видами) і гніздовий паразитизм – 2 %. (1 вид).

Орнітофауна лісу околиць с. Кропивня переважно складається з птахів кронників – 43 % (20 видів), дуплогніздники складають 34 % (16 видів), наземногніздні – 21 % (10 видів) і (1 вид) 2 % – гніздовий паразитизм.

8. Розроблено рекомендації, що до впровадження матеріалів магістерської роботи у загальноосвітніх школах і закладах нового типу при викладанні біоогії. А саме, розроблено виховний захід «Свято зустрічі птахів».

Резюме

Калінко Ю.Ю. «Орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району»

Магістерська робота

Дана робота присвячена вивченню орнітонаселення лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району.

Вперше здійснено спробу провести опис видового складу птахів лісового масиву околиць с. Кропивня Володарсько-Волинського району. Визначено особливості гніздової біології птахів вище вказаного району дослідження.

Вивчили перелітну, осілу та кочову лісову орнітофауну околиць с. Кропивня та смт Нова Борова Володарсько-Волинського району. Встановлено видовий склад птахів лісового масиву околиць с. Кропивня та смт Нова Борова в літній і зимовий період. З'ясовано видовий склад лісових птахів досліджуваних територій, їх розподіл за рядами та деякі питання біології. Вивчили вплив інтенсивності руху транспорту на видову різноманітність птахів досліджуваних територій. А також здійснено порівняння даних по вищевказани районах дослідження.

Ключові слова: лісові птахи, лісовий масив, орнітонаселення, гніздова біологія, інтенсивність руху транспорту.

Резюме

Калинко Ю.Ю. «Орнитонаселение лесного массива окрестностей с. Кропивня и пгт Новая Боровая Володарско-Волынского района»

Магистерская работа

Данная работа посвящена изучению орнитонаселения лесного массива окрестностей с. Кропивня и пгт Новая Боровая Володарско-Волынского района.

Впервые предпринята попытка провести описание видового состава птиц лесного массива окрестностей с. Кропивня Володарско-Волынского района. Определены особенности гнездовой биологии птиц вышеуказанного района исследования.

Изучили перелетную, оседлую и кочевую лесную орнитофауну окрестностей

с. Кропивня и пгт Новая Боровая Володарско-Волынского района. Установлен видовой состав птиц лесного массива окрестностей с. Кропивня и пгт Новая Боровая в летний и зимний период. Выяснено видовой состав лесных птиц исследуемых территорий, их распределение по рядами и некоторые вопросы биологии. Изучили влияние интенсивности движения транспорта на видовое разнообразие птиц исследуемых территорий. А также проведено сравнение данных по вышеуказанным районам исследования.

Ключевые слова: лесные птицы, лесной массив, орнитонаселение, гнездовая биология, интенсивность движения транспорта.